

Наступны прыпынак – Полацк!

XXIV Дзень беларускага пісьменства вернецца ў старажытны горад, з якога ў 1994 годзе і пачалася традыцыя ўшанавання друкаванага слова на дзяржаўным узроўні. Дзе, як ні ў знакамітым Полацку, мы пабачым сапраўднае адзінства чалавечага жыцця з навукай і пісьмовасцю?

Горад на беразе Палаты застаўся ў гісторыі як вядомы культурны цэнтр старажытнага грамадства. Тут нарадзілася і памерла нешчаслівая князёўна, у якой былі тры імені (Рагнеда — Гарыслава — Настасся), кіраваў князь-кніжнік Ізяслаў, што пакінуў пасля сябе знакамітую пячатку з кірылічным надпісам, а легендарны Усяслаў Чарадзеі назіраў за будаўніцтвам полацкага духоўнага апірышча — Сафійскага сабора. Дарэчы, сабор гэты не толькі паставіў княства ў адзін шэраг з Кіевам і Ноўгарадам, але і садзейнічаў распаўсюджванню пісьменства на беларускіх землях: неабходнасць перапісвання рэлігійных кніг і бібліятэка, заснаваная ў мураваных сценах Сафії, спрыялі павялічэнню колькасці адукаванага насельніцтва. Помнікамі пісьменства поўніцца ўся гісторыя горада. Гэта і полацкія летапісы, і крыж, зроблены Лазарам Богшам, упрыгожаны каштоўнымі камянямі і не менш каштоўнымі надпісамі, і спадчына знакамітых ва ўсім свеце палачан. Святая Ефрасіння, якая выбрала служэнне свайму народу праз хрысціянства і асвету замест княскага пасагу, Сімяон Полацкі, чыёй мудрасці хапіла і на суайчыннікаў, і на выхаванца з царскай сям’і Пятра I, што запомніўся «акном у Еўропу», выбітны культурны дзеяч Францыск Скарына, першадрукар усіх усходніх славян...

Першай друкаванай Бібліі, выдадзенай Францыскам Скарынай у Празе, у 2017 годзе спаўняецца 500 гадоў. Яе, як і іншых арыгінальных дакументаў гуманіста-асветніка, на яго малой радзіме, на жаль, няма. Але ў галоўнай музейнай установе Полацка, Нацыянальным Полацкім гісторыка-культурным музеі-запаведніку, ёсць чым зацікавіць гасцей будучага Дня пісьменства. Музей-запаведнік складаецца з адзінаццаці асобных філіялаў. Разам яны ахопліваюць усе бакі культурнага жыцця горада — ад яго ўтварэння да сучаснасці. Адзін з філіялаў установы, змешчаны ў жылым памяшканні былога Свята-Богаяўленскага манастыра, мае непасрэднае дачыненне да кніжнага свята:

— Сёлета Музей беларускага кнігадрукавання прадставіць сваю экспазіцыю на Дне беларускага пісьменства ў Рагачове, — паведамляе Алена Шумовіч, загадчык Музея беларускага кнігадрукавання. — Падрыхтоўка да наступнага свята ў верасні 2017 запланавана на бягучы год. Матэрыялы, што зараз выстаўляюцца ў залах, заслугоўваюць асаблівай увагі, бо наш музей — адзіны ў Беларусі, дзе дэманструюць гісторыю кнігі ва ўсіх яе аспектах.

У склад выставы ўваходзіць 15 залаў, дзе, крок за крокам, прасочваецца шлях з'яўлення пісьменства і друку Беларусі. Акрамя рукапісных і друкаваных фаліянтаў, сярод якіх сустракаюцца сапраўдныя рарытэты, музей знаёміць з газетамі, часопісамі, календарамі, буклетамі, разнастайнымі прыладамі для пісьма і друку. У некаторых памяшканнях можна ўбачыць працэс нараджэння кнігі на ўласныя вочы: арыентуючыся на старажытныя гравюры і дакладныя апісанні, мастакі Сяргей Дзмітрыеў і Ігар Куржалаў узнавілі для наведвальнікаў скрыпторый — майстэрню па перапісванні рэлігійнай літаратуры пры манастырах — і друкарню XVII—XVIII стагоддзяў, у якой можна назіраць за працай наборшчыка і друкара.

Цікава, што Музей беларускага кнігадрукавання пачаў сваю работу падчас яшчэ аднаго значнага юбілею: 500 гадоў з дня нараджэння выдаўца ўсходнеславянскай Бібліі Францыска Скарыны, пра жыццё якога тут распавядае асобная зала. Тады, у 1990 годзе, экспанаты трапілі ў будынак з Дзяржаўнай бібліятэкі СССР імя У. І. Леніна ў Маскве і Дзяржаўнай бібліятэкі БССР імя У. І. Леніна ў Мінску (зараз Нацыянальная бібліятэка Беларусі). Пасля ўтварэння музея літаратура трапляе на экспазіцыі рознымі шляхамі. Нешта (напрыклад, вядомае «Евангелле вучыцельнае» 1595 года, выдадзенае ў друкарні Мамонічаў у Вільні) супрацоўнікі музея набываюць. Продаж адбываецца як падчас аўкцыёнаў, так і непасрэдна «з рук» тых людзей, што нейкім чынам займелі рарытэтных выданні. Так, «Мінею агульную» (Масква, 1628) знайшлі побач, у Наваполацку: былая гаспадыня атрымала яе ў спадчыну ад продкаў-старавераў. А «Рымскі імшал», надрукаваны ў Полацку ў 1826 годзе каталіцкі служэбнік, набылі на аўкцыёне ў Заходняй Еўропе з фінансавай дапамогай мецэната.

Нешта пераходзіць ва ўласнасць Музея беларускага кнігадрукавання і ў якасці падарунка. Настаяцель царквы старавераў айцец Пётр падарыў «Псалтыр» XVII стагоддзя, а праз вядомага літаратуразнаўца і прафесара Адама Мальдзіса князь Анджэй Ціханавецкі перадаў музею польскамоўны варыянт Статута ВКЛ, надрукаваны ў 1693 годзе. Гэты пераклад трэцяга і апошняга Статута Вялікага Княства Літоўскага, прынятага ў 1588 годзе на старабеларускай мове, чакае гасцей Полацка ў сценах былой Брацкай школы Свята-Богаяўленскага манастыра разам з іншымі цікавымі экспанатамі.